

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Säntti, Joonas

Title: Ihana, vaarallinen, tylsä televisio

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Nuoren voiman liitto 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Säntti, J. Ihana, vaarallinen, tylsä televisio. Nuori voima, (5), 64-66.
<https://nuorivoima.fi/lue/arvio/ihana-vaarallinen-tylsa-televisio>

NUORI VOIMA

Emma Hirvisalo

Ihana, vaarallinen, tylsä televisio

ARVIO | JOONAS SÄNTTI | 20.10.2020

Television kimppuun on vuoden sisällä käyty peräti kolmen valikoiman voimin yli 800 sivulla. Miten käy sohvaperunoilta essee?

Noora Vaarala & Anton Vanha-Majamaa (toim.): *Television lapset*. Siltala, 2019. 223 s.

Kaisu Tervonen (toim.): *13 katseluasentoa: Miltä televisio tuntuu?* Kosmos, 2020. 191 s.

Jani Saxell (toim.): *Parasta katseluaikaa.* WSOY, 2020. 393 s.

Vuoden sisään on ilmestynyt kolme suomalaista esseekokoelmaa television katsomisesta. Aiheen suosiota ei voi selittää poikkeusajan lisääntyneellä kotisohvailulla, joten mistä kertoo tv-ruudun äkillinen ajankohtaisuus? Olemmehan kaikki saaneet lukea väitteitä television kuolemasta tai ainakin sen alati kasvavasta sivullisuudesta nuorten ikäpolvien elämässä. Toisaalta, kuten *Television lapsien* toimittajat perustelevat, tv-ohjelmat ovat Suomessa vasta vakiintumassa vakavan kulttuuriesseistiikan aiheeksi. Melko painavasti se nyt tapahtuukin, kun katsoo kokoelmien kirjoittajalistaa.

Ensimmäiseksi julkaistu *Television lapset* (2019) hahmottelee sukupolvikokemuksia ruudun äärellä. Nostalgisia katseita luodaan esimerkiksi mustavalkoajan verkkaisiin jalkapalloiltoihin ja 1990-luvun kotimaiseen sketsivihteeseen. Esillä on tietysti myös teknologian kehitys ja television muuttuminen yhtenäiskulttuurin valvojasta yhä sirpaleisemmaksi ohjelmavirraksi tai pelielämysten apuvälineeksi.

13 katseluasentoa (2020) keskittyy affektien käsittelyyn. Siinä kirjoitetaan sarjojen kyvystä luoda pitkäkestoisia tunnerakenteita ja imaista katsoja näkemään maailma tietynlaisen tunnefilterin läpi: nauramaan ivallisesti tai myötäsukaisesti, itkemään, kokemaan kohottavaa yhteisöllisyyttä ja katkeruutta maailman epäreiluudesta. Tämä koskee toisinaan myös sarjan ulkopuolista nykytodellisuutta. Erityisen kiinnostavia ovat tarkemmat katsaukset johonkin kerronnan elementtiin, kuten **Sini Monosen** esseessä musiikin poliittisista piilomerkituksista.

Tuoreessa *Parasta katseluaikaa* -kokoelmassa nostetaan laajemmin esille yksittäisten suosikkisarjojen taustoja, tekijöiden taiteellisia ratkaisuja ja intertekstejä. Kirjoittajat tunnustautuvat usein jo kättelyssä sarjojen ihailijoiksi. Kulttuurisia narratiiveja ja niiden kertautuvaa vaikutusta katsotaan kriittisellä silmällä, mutta kokonaisuutena kirja on kolmikosta tutuin, turvallisin ja yllätyksettömin.

Kokoelmat sisältävät 43 esseetekstiä, joiden nyanseihin en tässä voi tarttua. Yritän kuitenkin hahmottaa isoja yhteyksiä, toistuvia puheenaiheita, kertautuvia kirjoitustyyliä. Tietysti haluan myös valikoiden jälkiviisastella sillä, mitä muuta kahdeksansadan sivun sisältöihin olisi voinut mahtua.

Esseekirjallisuuteen on lajin alkuvaiheista lähtien kuulunut se mukava vapaus, että otsikon aiheessa ei tarvitse pidättäytyä turhan anaalisesti. Tämä näkyy kokoelmista erityisesti *Katseluasunnoissa*. **Saara Hannus** käyttää deittailuohjelmia lähinnä esimerkkinä kritisoidakseen monogamian ja heteronormatiivisuuden kulttuurista uusintamista. Televisio nähdään esseissä helposti juuri normittamisen ja yhdenmukaistamisen välineenä. Niissä kuvataan usein tilannetta, jossa ohjelman asetelmat onnistuvat luomaan katsojassaan arvojen kannalta hankalia tai nolostuttavia tunteellisen reagoimisen kaavoja.

“

Ihan pikkuriikkisen häpeälliset aivonarikoitumiset ovat nyt lähes odotusarvoisia, varsinkin jos katsoja osaa kehystää suhteensa niihin ironisesti ja tuottaa jonkinlaista metaa.

Reality-sarjat ovat ideologiakritiikin luvattua aluetta: **Veikka Lahtinen** lupaa jo alaotsikossaan kertoa ”miten reality muokkaa ihmisistä tottelevaisia velanmaksajia”. Hänen tekstinsä on tavallista paremmin kirjoitettu esimerkki siitä, miten näiden kokoelmien esseissä yleensä rakennetaan kriittisiä tulkintoja: henkilökohtaisen kokemuksen kautta ja hyvin selkokielisesti. Johtuuko sitten moralistin viitan pelosta, että kirjoittavat niin kärkkäästi vakuuttavat olevansa vaikuttamiselle yhtä alttiita kuin kuka tahansa katsoja?

Kanavatarjonnan muuttuessa yhä selvemmin yhdeksi pitkäksi parinetsinnän ja eksploitaation maratoniksi myös asenne ennen parjattuihin ”roskasarjoihin” tuntuu muuttuneen. Ihan pikkuriikkisen häpeälliset aivonarikoitumiset ovat nyt lähes odotusarvoisia, varsinkin jos katsoja osaa kehystää suhteensa niihin ironisesti ja tuottaa jonkinlaista metaa. Samalla lähihistoria muuttuu oudon nopealla tahdilla herttaiseksi viattomuuden ajaksi, jolloin asiat olivat vielä ah niin yksinkertaisia. Kirjoittajat muistuttavat mielellään siitä, että vuosituhatien alkukymmenellä elimme tyystin erilaisessa todellisuudessa.

Vaikka otsikossa ei tarvitse pysytellä, essee vaatii mielestäni toimivan näkökulmavalinnan. Juuri tässä on kolmikon tuoreimman kokoelman toistuva ongelma: usean kauden mittaan kasvaneista sarjoista yritetään helposti sanoa enemmän kuin tila sallii. Tekijät käyttävät myös aika paljon tilaa tylsään juonten kertaamiseen. Huomasin kaipaavani teokseen enemmän kirjoittajien omia väitteitä ja painavaa sanottavaa. Esimerkiksi sellaista, jolla **Maria Säkö** avaa Orange Is The New Black-sarjan pohdinnan: nykyisessä ilmapiirissä ”guilty pleasure on sallittua, kansalaisuuden kokemuksen hakeminen epäilyttävää”.

Tietysti esseisti voi ottaa alusta alkaen rikkovamman suhteen lukijan odotuksiin. Kokoelmissa on kuitenkin hyvin vähän kirjoituksia, joissa muotoon ja selkeään ilmaisuun ihanteeseen otettaisiin koetteleva, uudistava, lyyrisempi tai katkelmallisempi ote. Ilahduttavana poikkeuksena mainittakoon **Eeva Turusen** matka tv-kliseisiin Hapsiaisen seurassa, joka onkin sitten varsin vallattomasti kaunokirjallinen.

“*Saatan olla vanhanaikainen, kun ajattelen, että kirjaan painettuna essee voisi irrottautua journalistisista teksti-ihanteista ja tavoitella pitkäkestoisempaa luettavuutta.*”

Myös hyvä ja ajatuksia herättävä essee voi jättää tunteen siitä, että painavimmat kriittiset puheenvuorot ovat sivuaiheissa. Esimerkiksi **Iida Sofia Hirvonen** kirjoittaa aika väkevän yleistyksen HBO:n laatusarjoista: ne tuntuvat ”syöttävän aivoihini valmiiksi pureskeltuja tunteita ja itsestäänselviä puheenaiheita”, ne ovat ”pseudo-yksilöllistettyjä ja liian kohdennettuja”. Jaan kokemuksen. Sen tarkastelu, miten kohdennukset toimivat ja mitä nuo pikaruokaemootiot ovat, jää silti parin kohtauksen maininnaksi. **Noora Vaarala** tarttuu erittäin kiinnostavaan aiheeseen kritisoidessaan draamasarjojen keskiluokkaistumista, mutta kirjoitus hyppii sivupoluille eikä sen vuoksi etene pintaraapaisua tarkemmaksi.

Onko muuten niin, että esseeä ajatellaan enemmän ajatusten heittelyn areenana ja mielenkiinnon herättäjänä kuin varsinaisen analyysin mahdollisuutena? Olisiko sellainen liian akateemista suurelle yleisölle? Keveimmillään kirjoitukset muistuttavat tarpeettomasti laajennettua Hesarin tv-kolumnia. Saatan olla vanhanaikainen, kun ajattelen, että kirjaan painettuna essee voisi irrottautua journalistisista teksti-ihanteista ja tavoitella pitkäkestoisempaa luettavuutta. Se voisi näkyä myös tarkkuutena. Lehtien kulttuurisivuja seuraava törmää kerran päivässä väitteeseen, jonka mukaan jokin seksuaalisuuteen tai yleisemmin kehollisuuteen liittyvä kohta on tehty ”naisen näkökulmasta” eikä

”miehen katseelle”. Väite on helppo esittää, mutta sitä ei juuri koskaan lähdetä perustelevaan – ellei sitten viittaamalla tekijöiden sukupuoleen, joka ei todista yhtään mitään.

On paitsi inhimillistä, toisinaan myös hyödyllistä rakastua hahmoon, joka tekee kaiken väärin.

Eräs usein toistuva teema on fiktiohenkilöihin samastumiseen liittyvän keskustelun kapeus. Miksi kerronnan näkökulmahenkilöiden tulisi olla ihanteellisia ja esikuvaksi kelpaavia? Onhan paitsi inhimillistä, toisinaan myös hyödyllistä rakastua hahmoon, joka tekee kaiken väärin. Tärkeä vaatimus on sekin, että vähemmistöihin kuuluvat henkilöt saisivat olla toisinaan epämiellyttäviä, kulmikkaita ja tarinoidensa keskiössä kaikessa ristiriitaisuudessaan. Vähemmistöjen representaatioiden tarkastelu ja jokseenkin perinteinen naiskuvakritiikki ovat kokoelmassa vahvasti esillä. Hyvä niin. Elämme edelleen ajassa, jossa avoimen julistavalle tasa-arvotyölle on tarvetta ja tilausta.

Yhdysvaltojen keskeisyys tuskin yllättää ketään. Englanninkielisen laadudraaman ylivoimaa haastetaan kirjoissa enimmäkseen realityn ja suomalaisen huumoriviihteen käsittelyllä. Tosin suurin osa eurooppalaisista draamoista taitaa nykyään edustaa samaa estetiikkaa. Teoskolmikkaa lukiessa saattoi ainakin todeta, että näkemykset yksittäisten sarjojen ja laajempien ilmiöiden luonteesta olivat mukavan erilaisia kirjasta toiseen. Hirvosen etäisyyttä ottava luenta *Sinkkuelämien* liberalistisesta postfeminismistä toimii hyvin vastakohtana **Kyösti Niemelän** fanikirjoitukselle, jossa sarjan usein kritisoitua pintakeskeisyyttä pidetään sen varsinaisena hyveenä. Huomattavasti lähempänä toisiaan ovat **Ville Hämäläisen** ja **Samuli Knuutin** näkemykset *Mad Menin* periamerikkalaisesta antisankarista Don Draperista, mutta Hämäläinen hakee hahmolle hauskan vertailukohdan kotimaisesta *Kotikadusta*.

Juhani Karilan kirjoitus ruudun ihmeellisestä voimasta asettuu kiinnostavasti ristiriitaan toisten, ironisemmin televisioon suhtautuvien äänten kanssa. Riippumatta myöhemmistä, kehittyneimmistä teknologioista juuri tv on peruuttamattomasti muovannut mieltämme ja suhdettamme aikaan, Karila ehdottaa. **Pontus Purukurulle** televisio on pikemmin ohitettu välivaihe ja monumentti, joka ei pysty vastaamaan uuden aikamme erilaisiin ”kokemisen ja aistimisen ongelmiin”. Älypuhelin on mahdollisesti jo vaikuttanut arjen luonteeseen voimakkaammin. **Tytti Rantasen** kommentti löytää uskottavan kuuluisen tasapainon: ”Television kuolema on samanlaista ohitetun vaiheen pöhinäpuhetta kuin printin kuolema: ehkä se on edessä, mutta väline ei hetkessä muutu käyttäjilleen merkityksettömäksi.”

Ärsyttävimmän tyylikeinon palkinnon annan kuitenkin dramaattisen preesensin käytölle, johon sortuvat useat etevät kirjoittajat.

Lopuksi vielä pari kommenttia esseeminän rakentamisesta. Henkilökohtainen ote ymmärretään usein taustoittamisena elämäkerrallisten kokemusten kautta, ja niistä saadaan myös kätevästi mukaansa tempaavia aloituksia. Kokoelmia vuorotellen lukiessa saattoi nopeasti havaita, miten paljon esseissä on keskitytty antamaan lukijalle käsitys kirjoittajan persoonasta. Tämä näkyy myös sellaisten yksityiskohtien muodossa, joita ei varsinaisesti hyödynnetä käsittelyssä. Tunnustuksellinen taviskirjoittajan asenne häiritsee minua lähinnä siksi, että lyhyissä teksteissä se tapaa olla tilankäyttövalinta. Tiedän nyt, kuka katsoo euroviisuja, kuka syö liikaa pakastepizzaa ja kenelle tamperelaisuus on niin tärkeää, että se pitää mainita varuulta kymmenen kertaa. Toisinaan huomasin kaipaavani kunnan elitisti-intellektuellin anteeksipyytelemätöntä nihkeyttä. Ärsyttävimmän tyylikeinon palkinnon annan kuitenkin dramaattisen preesensin käytölle, johon sortuvat useat etevät kirjoittajat: ”Kuuntelen koostetta Yleisradion televisiouutisten tunnuksista ja ajattelen Carrieta.” Fiktiotekstien ulkopuolella tuollainen kuulostaa kovin keinotekoiselta, jos sitä ei käytä johdonmukaisesti kirjoituksen alusta.

Tweet

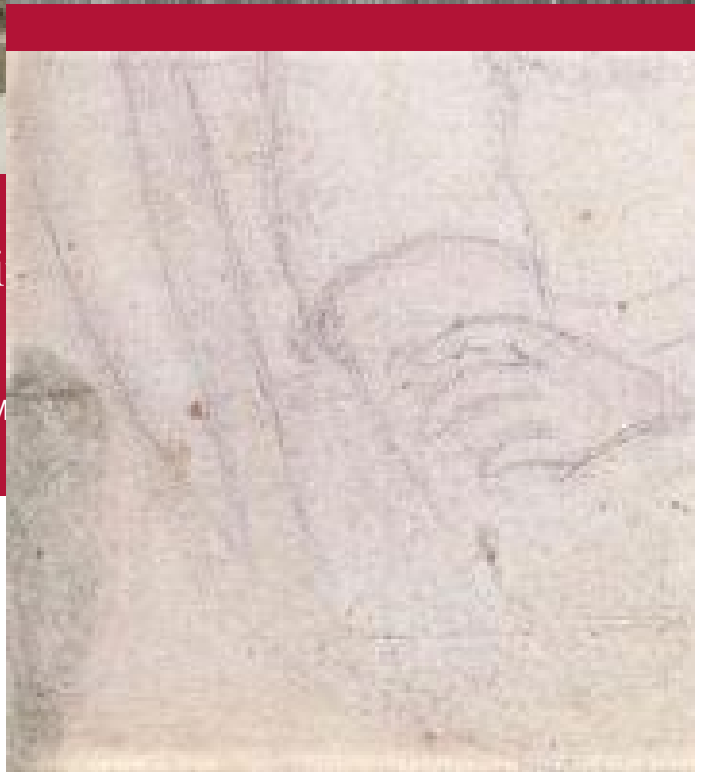
Arviot

Kun ei kuollutkaan – arviossa Tiia

ARVIO | PIRKKO HOLM

[Lisää arvioita](#)

Kahdenlaista

TOIMITUS

MEDIATIEDOT

ANNA PALAUTETTA

MAINOSTAJALLE

KIRJOITTAJALLE

NUOREN VOIMAN LIITTO

Lue näköislehti

